

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на Красимира Андриянова Криворова, редовен докторант в професионално направление 2.3 Философия (Философия на Новото време) към Катедра „История на философията“ на Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, на тема “Невъзможните светове във философията на XX век“ за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ в научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.3 Философия, научна специалност „История на философията (Философия на Новото време)“ с научен ръководител проф.дфн Стилиян Йотов

Данни за дисертанта

Не познавам лично авторката на дисертационния труд, но първото, което веднага трябва да подчертая, че от биографичната информация за нея прави много добро впечатление нейното активно участие в проекти и в научни конференции у нас и в чужбина – докторантски школи и разнообразни научни форуми. Основната задача на един докторант е да се впише в националното и международното научно общество като представи своите постижения и установи сериозни академични контакти в областта на интересите си, което изглежда Красимира Криворова е успяла да направи. От добре организираният текстове на дисертацията и автореферата, както и от публикациите, които превишават изискванията за защита, се вижда, че тя е работила ефективно с научния си ръководител проф. дфн Стилиян Йотов.

Данни за докторантурата

Докторантурата на Красимира Криворова е реализирана в Катедра „История на философията“ на Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ под научното ръководство на проф.дфн Стилиян Йотов в периода от февруари 2013 г. до януари 2016 г. Смятам, че процедурата напълно

отговоря на изискванията на ЗРАСРБ и правилниците за неговото приложение.

Данни за дисертацията и автореферата

Предложеният дисертационен труд на Красимира Криворова „Невъзможните светове във философията на XX век“ се състои от 257 стандартни страници като структурно е съставен от увод, три части, заключение и библиография, включваща 148 заглавия, от които 26 на български и останалите главно на английски език. Библиографската осведоменост и ерудиция на авторката в изследваната област е определено на високо равнище и това намира израз в умението ѝ да работи, както с изворови текстове на класическите автори във фокуса на дисертационното изследване – Аристотел, Лайбниц, Кант, Хегел, в подбора на критическите източници върху тях и на аналитични текстове на водещи философски логици за семантиката на модалните логики. .

Амбицията на авторката е да постави проблема за невъзможността и невъзможните светове в по-широк философски контекст като проследи многопосочните отношения между съответните метафизически и логически идеи в исторически и в теоретичен план. Предимство е обстоятелството, че тя е писала магистърска теза, в която се сравняват идеите за възможните светове на Г. Лайбниц и Д. Люис. Това дава възможност за задълбочаване на обхвата на изследването и върху невъзможните светове в дисертацията.

Преценявайки актуалността на предложения за оценка дисертационен труд, не мога да се въздържа да не адмиравам възприетия от авторката подход – съчетание на историко-философското и историко-логическото изследване с проблемно-теоретичното разглеждане на развитието на идеите за невъзможните светове в техните логически и метафизически измерения.

Това позволява да се направи възможно най-широк критичен анализ на техните възможни следствия и приложения не само в различни логически теории, но и в съвременните дискусии в аналитичната метафизика.

В допълнение ще отбележа, че семантиката на възможните светове представлява една важна обединителна идея, която разкрива перспективата да се защити единството на логиката и принадлежността на изследването на модалните понятия към нея срещу аргументи от типа на тези на Куайн. Тя е и основната територия на съприкосновение между съвременната логика и щателно избягваната от първите аналитици метафизика, а с това и доминираща област на философската логика. Всичко това допринася за отстояването на актуалността и мащабността на предложеното от Красимира Криворова изследване.

Авторефератът предава достатъчно подробно основното съдържание на дисертационния труд.

Научни приноси

Бих искал да изразя високата си оценка за начина на структуриране на дисертационното изследване, който дава възможност да се открият достатъчно добре основните постигнати научни резултати. В първата част чрез историко-философска реконструкция е разгледан приносът на Аристотел, Лайбниц, Кант и Хегел за осмислянето на категорията невъзможност. Втората част систематизира основните логически и философски търсения в областта на алетическата модална логика и нейната семантика като целта е да се набележат ограниченията на последната, които мотивират изследването на невъзможните светове. Третата част разгръща анализ на същността и значенията на понятието „невъзможен свят“ като достига до няколко неklasически логически системи, които работят с него. Смятам, че Красимира Криворова успешно е аргументирала тезата си, че

невъзможните светове имат същия потенциал като този на възможните светове за анализ на алетическите модалности и за решаване на някои приложно-логически и по-широки философски проблеми.

Научните постижения на Красимира Криворова могат да бъдат интерпретирани като поставяне и доказване с нови изворови и теоретични средства на съществени нови страни в съществуващите вече научни проблеми и теории на пресечна точка между онтология и логика. Това, което отличава нейните резултати от други в българската философска общност, е успешният опит за поставяне в по-широк философски контекст на понятието за невъзможен свят, което позволява да бъдат повдигнати и анализирани проблеми, надхвърлящи тези на конкретното логико-семантично изследване.

Новаторски характер за българската традиция има и предприетият критичен сравнителен преглед на възгледите за невъзможността на Аристотел, Лайбниц, Кант и Хегел.

Специално би следвало да бъде адмириран и реализираният в третата част проект на Красимира Криворова за алтернативно йерархизиране на различните смисли на модалните категории и по-специално на възможността и невъзможността, което позволява да се очертаят тяхната релативност и преминаване една в друга, и най-вече да се покаже като най-нерестриктивен метафизическия смисъл, под който попадат всички останали. Тази евристична идея е продължена и аргументирана с обоснованото йерархизиране, или степенуване, на различни видове логически невъможни светове.

С приносен характер за нашата философско-логическа традиция е и съпоставителното критично изследване на идеята за конкретни невъможни светове на Т. Ягисава в контекста на спора между посибилисти и актуалисти за природата на логическите светове. Авторката съвсем точно и убедително

представя във втората и третата части положителните и отрицателните страни на водещите подходи към осмисляне на „световете“ – лингвистичен, концептуалистичен или реалистки. Отличното познаване на различните гледни точки ѝ дава възможност не само успешно да ги представи, но и да ги подложи на аргументирана критика, да покаже възможните приложения за решаването на ключови философски проблеми.

Бих искал да отбележа, че нямам съществени забележки към разглеждания дисертационен труд, но не мога да се въздържа да не препоръчам на авторката да публикува своите резултати на английски език, за да достигнат до по-широка аудитория. Както и да продължи да задълбочава своите интереси особено към други модални логики, където идеята за невъзможни светове и тяхното моделиране може да доведе до любопитни резултати – деонтични, епистемични, времеви.

Публикации и участия в научни форуми

Красимира Криворова има участия в девет международни и национални научни конференции и пет публикувани статии по темата на дисертацията. Нейната научна активност и постижения значително превишават изискванията за ОНС „Доктор“.

Заключение

На основание изтъкнатите научни постижения на дисертационния труд на Красимира Криворова бих искал да изразя категоричната си положителна оценка за него и своята готовност да гласувам за присъждането ѝ на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 2.3 Философия (История на философията (Философия на Новото време))!

24.04.2017 г.

Автор на становището:

(проф.д.н. Вихрен Янакиев Бузов, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, Философски факултет)